

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta designu a umění Ladislava Sutnara

Diplomová práce

TVORBA AUTORSKÉ KNIHY NA VOLNÉ TÉMA

PŘÍBĚH MĚSTA MOSTU

BcA. Matěj Peca

Plzeň 2017

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta designu a umění Ladislava Sutnara

Katedra designu
Studijní program Design
Studijní obor Ilustrace a grafický design
Specializace Grafický design

Diplomová práce

TVORBA AUTORSKÉ KNIHY NA VOLNÉ TÉMA

PŘÍBĚH MĚSTA MOSTU

BcA. Matěj Peca

Vedoucí práce: Doc. MgA. Kristýna Fišerová
Katedra design
Fakulta designu a umění Ladislava Sutnara
Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2017

NEVKLÁDAT!
sem přijde
ZADÁNÍ!

Prohlašuji, že jsem práci zpracoval samostatně a použil jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2017

podpis autora

Rád bych poděkoval doc. MgA. Kristýně Fišerové za cenné rady a konstruktivní komentáře při vedení mé diplomové práce. Chtěl bych také poděkovat své rodině a přátelům, bez kterých by tato práce nemohla vzniknout.

OBSAH

1/	MÉ DOSAVADNÍ DÍLO V KONTEXTU SPECIALIZACE	7
2/	TÉMA A DŮVOD JEHO VOLBY	9
3/	CÍL PRÁCE	11
4/	PROCES PŘÍPRAVY	13
4/1	Historická fakta	13
4/2	Historie Mostu velmi zkráceně	13
5/	PROCES TVORBY	15
5/1	Koncept knihy	15
5/2	Obrazový materiál	16
5/3	Osnova	17
5/4	Text a jazyk	17
5/5	Layout	18
5/6	Práce s fotografiemi	19
5/7	Název knihy a obálka	20
5/8	Plakáty	21
5/9	Pohlednice	21
5/10	Brožura NE?	22
6/	POPIS DÍLA	23
7/	TECHNOLOGICKÁ SPECIFIKA	24
8/	PŘÍNOS PRÁCE PRO DANÝ OBOR	25
9/	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	26
9/1	Knižní a periodická literatura	26
9/2	Internetové zdroje	26
9/3	Televizní a rozhlasové vysílání	26
10/	RESUMÉ	27
11/	SEZNAM PŘÍLOH	28

1/ MĚ DOSAVADNÍ DÍLO V KONTEXTU SPECIALIZACE

K oboru grafického designu jsem se přiblížil až ke konci střední školy. Studoval jsem Střední průmyslovou školu v Mostě (obor technické lyceum), ale stále více mě to táhlo k uměleckým oborům, jako byly architektura, či grafický design. Upřel jsem tedy veškeré své snahy k přípravě na talentové zkoušky a povedlo se. Byl jsem přijat do ateliéru grafického designu vedeného doc. ak. mal. Františkem Stekerem, kde se mi dostalo prvního profesionálního vedení v oboru.

Náplní bakalářského studia byly zpočátku abstraktní úkoly, spíše volné tvorby, v mezích grafického designu a vizuální komunikace. Ty mě dobře připravily na pozdější konkrétní zadání, jako byly např. novoročenky, filmové a sociální plakáty, tvorba písma, loga, nebo celé vizuální identity. Znakem mé práce byly především vtip a jednoduchost. Sázel jsem na jeden dominantní ústřední motiv zpracovaný jednoduchou, ale poutavou formou. Důležitější roli hrála spíše myšlenka samotná, než grafické zpracování, které s odstupem času v některých svých pracích vidím až jako triviální.

Po úspěšném absolvování bakalářského studia jsem byl přijat na navazující magisterské studium u doc. Mga. Kristýny Fišerové na téže škole. S novým pedagogem přišel i trochu jiný pohled na grafický design. Obor a jeho pravidla nyní vnímám daleko méně dogmaticky. Také některé úkoly, které jsme v průběhu navazujícího studia plnili, byly daleko volnější, častokrát s přesahem do jiných disciplín. Za všechny bych rád jmenoval redesign bankovek českých korun, nebo téma lidské smysly, které jsme měli zpracovat naprosto volnou technikou. Tento způsob pedagogického vedení byl pro mě osobně velice přínosný a zábavný. Nutno však dodat, že by nebyl zdaleka tak efektivní, nebýt velice dobré „řemeslné“ přípravy (v oblasti grafického designu a jeho pravidel) z bakalářského studia.

Cenné znalosti mi přineslo též studium v ateliéru produktového designu doc. Mga. Zdeňka Veverky. V rámci semestrálních úkolů jsme navrhovali produkty do designerských soutěží. Snažil jsem se jejich plněním především skloubit znalosti z obou ateliérů. Vznikl tedy například návrh plácačky na mouchy s otvorem uprostřed, dávající hmyzu ještě poslední šanci přežít, se kterým jsem se umístil na druhém místě v soutěži vypsané firmou Plastia. Daleko větším úspěchem však bylo mé vítězství v soutěži Young Package s obalem na pizzu, který po sněžení obsahu může posloužit jednoduchou transformací jako odpadkový koš. Zejména v oblasti obalového designu lze krásně propojit obě disciplíny. Díky skvělému a zároveň graficky neotřele zpracovanému nápadu byl můj návrh natolik úspěšný.

Ač se můj přístup k tvorbě v poslední době trochu změnil, stále vnímám obor grafického designu jako plnohodnotný mezinárodně srozumitelný prostředek komunikace, který v první řadě předává informaci. Jsem si tak dobře vědom jeho pravidel, více je však zkoumám a hledám prostor pro jejich záměrné porušování. Jednu ústřední myšlenku v mé práci pomalu střídá vícevrstevnatost a skryté významy. Jsem člověk veskrze pragmatický a organizovaný, což se chtě-nechtě v mé práci zrcadlí. V některých případech je to pozitivní, jindy méně.

2/ TÉMA A DŮVOD JEHO VOLBY

Při výběru tématu pro svou diplomovou práci jsem se rozhodoval mezi autorskou knihou a vizuálním stylem. Vizuálních identit jsem za poslední roky vytvořil v rámci studia i mimo něj poměrně hodně. Věděl bych tedy, do čeho jdu. Svými zajatými pracovními postupy bych byl schopen vytvořit obstojný výsledek. Byl jsem si však vědom toho, že rozsah diplomové práce mi dává možnost zkusit si něco nového. Dává mi možnost prozkoumat do hloubky libovolné téma, které mě skutečně zajímá, a získat nové informace, na jejichž hledání bych si sám od sebe našel čas jen těžko. A s vědomím skutečnosti, že každý nový poznatek člověka posouvá dál, jsem zvolil autorskou knihu, aniž bych zpočátku věděl, jaké konkrétní téma budu zpracovávat.

Ve chvíli, kdy jsem se definitivně rozhodl vytvořit vlastní knihu, jsem pro ni začal hledat téma. Uznávám, že jsem nejspíš postupoval opačně. Kniha většinou vzniká až jako médium pro sdělení konkrétních myšlenek, informací, či příběhu a ne naopak. Já jsem nejprve věděl, že musím napsat knihu, ale nevěděl jsem o čem. V té době jsme s přítelkyní měli naplánovanou poznávací cestu po jihovýchodní Asii, konkrétně po Thajsku a Kambodži. Přemýšlel jsem tedy o nějakém humorném cestovatelském deníku, nebo cestopisu. Obával jsem se, že by mé zpracování mohlo lehce sklouznout někam k trapnému fotoalbu snímků z rodinné dovolené, a uvědomil si, že chci zpracovat silné a obsahově skutečně hodnotné téma, rozsahem i vážností hodné diplomové práci.

Narodil jsem se a téměř celý svůj dosavadní život jsem prožil v Mostě. Ve městě s nevalnou pověstí a ještě horší historií. V důsledku vlastně s žádnou historií, protože původní starý Most¹, jehož některé stavby pocházely už z přelomu 15. a 16. století, byl před padesáti lety téměř kompletně zdemolován kvůli těžbě hnědého uhlí. Jeho obyvatelé byli přestěhováni do nového

1 Příloha č. 2 – Starý Most

modernistického města², postaveného jen pár kilometrů od původního. I když je to relativně mladá událost, a dokonce ještě moji prarodiče si staré město pamatují, já o něm nevěděl téměř nic. Zároveň jsem zjistil, že většina mých přátel z Mostu je na tom podobně. Navíc jsem měl pocit, že historie našeho města vlastně ani nikoho z obyvatel moc nezajímá a že se k ní nehlásí. Avšak nebyla to tak úplně pravda. S kýmkoliv z mých vrstevníků jsem o zamýšleném tématu mluvil, každý chtěl nakonec vidět výsledek mého poznání. Rozhodl jsem se tedy ve své práci zmapovat nedávnou historii královského města Mostu a porovnat staré město s novým.

„Jedno lidské sídlo tu bylo vymazáno z povrchu zemského. Jiné, stejného jména, o pár kilometrů dál postaveno na zelené louce. Zaniklo jedno z nejcennějších historických měst severních Čech. Památky evropské gotiky i renesance, měšťanské domy, kláštery a kostely, tři náměstí, reprezentativní budovy a bulváry. To vše bylo zbouráno a odvezeno jako součást bezcenné skrývky.“³

2 Příloha č. 4 – Nový Most

3 SPURNÝ, Matěj. *Most do budoucnosti: laboratoř socialistické modernity na severu Čech*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2016. ISBN 978-80-246-3332-9

3/ CÍL PRÁCE

Prvotním cílem mé práce bylo dovědět se více o katastrofě, která postihla mé město. Troufám si říct, že ten jsem sám pro sebe splnil už samotným procesem bádání hlouběji v tématu. Nespokojil jsem se jen se zprostředkovanými materiály z internetu nebo literatury, ale několikrát jsem navštívil Okresní archiv v Mostě a hledal informace sám.

Z toho samozřejmě vychází cíl další, a to předat svědectví o mé cestě ostatním formou autorské knihy. Jsem si vědom, že největší přínos bude mít kniha především pro Mostečany, protože jich se osud města bytostně týká. Zároveň si nekladu přehnané cíle v oblasti faktických objevů. Je potřeba přiznat, že téma demolice starého Mostu bylo už v minulosti samozřejmě vědecky zpracováno daleko obsáhleji než v mé knize. Ta nemá ambice stát se encyklopedií historie Mostu, ale naopak jsem do ní záměrně vložil sebe, své názory a postoje. Měla by podat ucelenou informaci člověku o tom, jak starý Most vypadal, jak a proč byl zbourán, jak vypadá teď a jak na to celé nahlíží autor – mladý rodilý Mostečan. Narovinu přiznávám, že zapáleného ekonoma, kterého zajímá dopad demolice města na tržní hodnotu hnědého uhlí ve světě, kniha nenadchne.

„Netrvalo dlouho a vznikly i první jednoznačně kritické dokumenty o zkáze starého Mostu. Příběh tohoto města se stal ukázkou ničivé povahy komunistického produktivismu usvědčujícího komunistické vládce jako škůdce, neváhající fyzicky likvidovat vlastní zemi.“⁴

4 SPURNÝ, Matěj. *Most do budoucnosti: laboratoř socialistické modernity na severu Čech*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2016. ISBN 978-80-246-3332-9

Rád bych, aby tato kniha sloužila také jako memento toho, čeho byl tehdejší režim schopen⁵. Aby připomínala, že ne vše lze vyvážit penězi a že nejbohatší zdroj, ze kterého lze čerpat, je naše historie. Mnohem větší smysl má pak v dnešní době, kdy se neustále vedou spory o to, zda prolomit těžební limity a nadále tak ničit přírodu a domovy lidí.

5 Příloha č. 3 – Zkáza města

4/ PROCES PŘÍPRAVY

4/1 Historická fakta

Fakt, že padl starý Most, aby se dalo vytěžit uhlí pod ním, je všeobecně známý. Tedy alespoň pro obyvatele Mostecka. Avšak mezi mladými to není zrovna hojně diskutované téma. Zpočátku jsem o něm tedy nevěděl příliš mnoho. Nejprve jsem musel získat podrobnou znalost tématu, abych ho mohl dále správně reprodukovat. Prvním krokem v procesu tak bylo sehnat co největší množství relevantních faktických informací, na kterých bych mohl stavět. Dohledal jsem příslušnou literaturu a filmové dokumenty, vztahující se k problematice těžby uhlí na Mostecku. Zaměřil jsem se pouze na osud Mostu, ale jsem si vědom toho, že podobný osud potkalo ze stejných příčin na sto dalších obcích v regionu. Pro uvedení širšího kontextu jsem se rozhodl krátce popsat historii města už od jeho založení, ale důraz kladu především na období jeho demolice a nové výstavby.

4/2 Historie Mostu velmi zkráceně

Dějiny královského města sahají až do středověku. První zmínky o osadě, která vyrostla na močálech pod hradem Hněvínem, můžeme dohledat už v Kosmově kronice z 12. století. Na přelomu 15. a 16. století zničila město drtivá vlna požárů, po které bylo vystavěno prakticky celé znovu. A právě z tohoto období pocházely některé stavby, které se dochovaly až do osudné demolice.

Prudký nárůst těžby uhlí na Mostecku v druhé polovině devatenáctého století Mostu přinesl nebývalý rozvoj. Do města se za prací stěhovalo stále více lidí a nedostatek ubytování (natož toho kvalitního) se tak stal velkým problémem. Dalším problémem se ale velice záhy stalo paradoxně samo uhlí. Myšlenky na demolici Mostu a vyrubání nerostného bohatství pod ním

kolovaly městem už po první světové válce a s vidinou nejisté budoucnosti se nikomu příliš nechtělo pomalu chátrající budovy rekonstruovat. Začalo tak postupně vznikat město nové na územích neohrožovaných budoucí těžbou.

Důležitým krokem směrem k realizaci myšlenky vytěžit Most byl nástup komunistického režimu k moci. Záměrné chátrání města pokračovalo tentokrát s přispěním rozhodnutí vlády, která financovala pouze novou výstavbu na úkor opravy staré. Snaha o soběstačnost v oblasti nerostného bohatství v kombinaci s vyvlastněním soukromých majetků ve prospěch státu odsoudila v 60. letech 20. století starý Most k záhubě. Bourat se začalo v roce 1965 a poslední budova padla roku 1987. Zachován zůstal pouze pozdněgotický kostel Nanebevzetí Panny Marie, který byl přestěhován, a čtvrť Zahražany.

Místo starého města vznikalo nové, nejprve v duchu socialistického realismu, později modernismu. Poznávacím znakem Mostu se stalo panelové sídliště. Neregulovaná těžba hnědého uhlí ničila okolní přírodu nevídaným způsobem. Zhoršení životního prostředí vedlo k závažným zdravotním problémům obyvatel. Snížil se průměrný věk života, děti trpěly vrozenými vadami, dýchacími problémy a alergiemi⁶.

„Lidské stále ustupovalo ekonomickému, až to nebylo ani lidské, ani ekonomické.“⁷

Po revoluci byla naplno odhalena zkáza, kterou režim dopustil. Snahy aktivistických organizací a od toho odvozené snahy těžařských společností zlepšit si pověst vedly k postupné obnově podkrušnohorské přírody, která trvá doteď a ještě dlouho bude.

6 Limity krajiny a limity těžby. In: *Nedej se* [televizní dokument]. ČT2 2. 4. 2017 10:55

7 Hníková, Olga – Losos, Ludvík: *Odepsané město*. Mladá fronta, 21. 6. 1968.

5/ PROCES TVORBY

5/1 Koncept knihy

Od začátku jsem věděl, že důležitou roli v knize bude hrát obrazový materiál. Vycházel jsem především ze svých potřeb poznat starý Most skrze autentické fotografie. Nechtěl jsem psát odborné dílo do hloubky zkoumající příčiny a důsledky zbourání města (nutno dodat, že bych to ani nesvedl), ale také jsem nechtěl vytvořit obyčejné fotoalbum. Navíc ve své rešerši jsem publikace pohybující se výhradně v jedné, nebo druhé rovině našel. Mým cílem bylo tedy vytvořit knihu, která obyčejným neoborným jazykem, za pomoci autentických fotografií, odvypráví historii města.

Záhy mi ale došlo, že bez kontextu současného vzezření města by kniha neměla valný smysl pro někoho, kdo nynější Most nezná. Svůj koncept jsem se tedy rozhodl doplnit o část, kde vedle sebe porovnávám konkrétní místa, či budovy institucí starého a nového města. Ukázalo se, že tohle přímé porovnání historie a současnosti má svou vlastní výpovědní hodnotu a nekompromisně ukazuje katastrofu celé události v plné „kráse“.

Nikdy se nedozvíte víc, pokud se nezeptáte. O demolici bylo definitivně rozhodnuto teprve v 60. letech, takže v Mostě pořád žije spousta lidí, kterých se na celý proces můžete zeptat osobně. Já se zeptal své babičky a shrnutí našeho rozhovoru o starém, ale i novém Mostě se stalo třetí částí mé knihy. Zda jsou informace, které mi poskytla, fakticky správně, není důležité. Více mě zajímal její osobní pohled a to, co si myslí.

Celá kniha sice staví na pokud možno podložených a správných informacích, ale nepopírám, že jsem ji tvořil zaujatě. Mám na tuto událost svůj názor a ten chci svou autorskou knihou vyjádřit.

5/2 Obrazový materiál

Další moje kroky vedly do Státního okresního archivu v Mostě. Bylo to vůbec poprvé, co jsem tuto instituci navštívil, a vůbec jsem nevěděl, zda najdu něco použitelného. Pracovníci archivu byli z tématu mé diplomové práce nadšeni. Do badatelské místnosti mi donesli hrubým odhadem na pět tisíc fotografií vztahujících se ke starému městu, jeho demolici a výstavbě nového města (ještě mnoho dalších jsem vůbec neviděl). K mé smůle však většina z nich nebyla roztríděna. Možná proto byli pracovníci tak nadšení, protože když jsem skončil, byly fotografie důsledně kategorizovány.

Do archivu jsem šel s hrubým konceptem, který počítal se třemi částmi knihy – historie města, porovnání starého a nového a rozhovor s pamětníkem. Podrobnější členění knihy jsem ještě neměl vymyšlené, protože jsem ho chtěl odvíjet od nalezeného materiálu. A toho tam bylo nepočítaně. Jak jsem se dověděl, celý proces demolice musel být dokumentován. Každé náměstí, každá ulice, každý dům. Samozřejmě se nedochovaly všechny fotografie, ale i přesto jich bylo opravdu velké množství. Jak mi procházely pod rukama, začal jsem je členit do kategorií. Nacházel jsem vše, co jsem potřeboval – fotografie ze 30. let, chátrající město, celkové pohledy z výšky, těžařskou krajinu, stavbu nového města atd. Zvláště jsem se zaměřil na některé konkrétní stavby, vhodné do druhé porovnávací části. Hledal jsem budovy radnice, soudu, nemocnice, gymnázia, banky nebo divadla. Po úmorné práci jsem vybral asi 150 finálních fotografií, které mi pracovníci archivu následně oscanovali. Nebýt pomocné síly z řad mých nejbližších, nestrávil bych bádáním v archivu tři dny, ale mnohem déle.

V průběhu hledání fotografií pro mou knihu jsem přišel na Ing. Stanislava Štýse, který se zajímá převážně o průběh rekultivace krajiny. Poskytl mi pár velice zajímavých snímků, kde porovnává krajinu v průběhu těžby a po její rekultivaci. Tímto bych mu chtěl za poskytnuté fotografie poděkovat.

Zejména pro porovnávací část knihy byly nezbytné fotografie ze současnosti. Ty jsem pořizoval sám na digitální fotoaparát (všechny fotografie ze současnosti – rok 2017). Z archivu jsem měl obrázky budov významných městských institucí starého města (nemocnice, divadlo, soud, atd.) a k těm jsem potřeboval přiřadit fotografie současných budov, ve kterých tyto instituce sídlí nyní. V druhé polovině porovnávací části jsem chtěl vedle sebe postavit staré snímky konkrétních objektů nového Mostu a ukázat, jak se za pár desítek let změnil. Cílem bylo vyfotit tato místa pokud možno přesně ze stejného bodu a pod stejným úhlem.

5/3 Osnova

S ohledem na nalezené fotografie a se znalostí historie jsem byl schopen dát dohromady konkrétní osnovu knihy. Kapitoly první části jdou tam, kde to lze, po sobě chronologicky a vyprávějí osud města od jeho založení, přes problémy, které ho potkaly na začátku 20. století, jeho demolici a vyrubání uhlí, až po stavbu nového. Druhou část tvoří samostatná kapitola „Tehdy a tam, teď a tady“. Jak už název napovídá, je hlavně o porovnávání. Před mým závěrečným shrnutím navíc prezentuji názor pamětníka, konkrétně mé babičky.

5/4 Text a jazyk

Od počátku jsem nechtěl, aby má kniha byla jen sbírkou fotografií, ale aby tvořila celkový obraz historie a současnosti. Texty v knize tedy byly nezbytné a já je tvořil sám. Samozřejmě jsem čerpal zejména z odborné literatury, která toto téma obsáhle rozebírala. Zvolil jsem však stručnou a jednoduchou jazykovou formu a snažil se předat jen to nejnutnější k pochopení problému. Zastoupení mé osoby v knize je pak patrné například v užití hovorové češtiny či občasných komentářích. Jsem si vědom, že nejsem literární génius, ale chápu tuto knihu jako osobní výpověď k danému tématu, a tak vlastní texty byly nezbytností.

5/5 Layout

Měl jsem hotovou osnovu, napsané texty, připravený obrazový materiál⁸. Zbývalo knihu „jen“ vysázet. Formát knihy⁹ jsem volil zejména s ohledem na formáty fotografií. Ty byly z většiny orientované na šířku, proto jsem zvolil formát knihy 215 mm x 190 mm (šířka x výška). Není to normalizovaný formát, což v mém případě nevadí, protože nepočítám s velkonákladovým tiskem, kde by toto řešení mohlo způsobit velké množství nadbytečného odpadu.

„Pokud ve svazku budou převažovat na šířku orientované reprodukce, je nejlogičtější orientovat na šířku i celou knihu, aby obrazový materiál dostal maximum prostoru.“¹⁰

Každá kapitola začíná úvodním textem na dvojstraně a po něm následují fotografie s popisky vztahující se k dané kapitole. Pro sazbu knihy jsem využil různé řezy bezpatkového písma Sailec, inspirované, slovy tvůrce, mezinárodním typografickým stylem. Je čisté, neutrální a dobře čitelné. Kniha neobsahuje sáhodlouhé textové bloky, proto jsem si mohl dovolit použít bezserifové písmo. S typografií se snažím pracovat netradičně.

Vzhledem k povaze tématu demolice celého města a s tím spojené surovosti autentických fotografií jsem se rozhodl do knihy výrazněji výtvarně nezasahovat. Samotný příběh a výraz fotografií je natolik silný, že nepotřebují další výrazné grafické úpravy, které by tématu mohly ubírat pozornost.

8 Příloha č. 5 – Třídění fotografií

9 Příloha č. 6 – Návrhy rozvržení

10 PECINA, Martin. *Knihy a typografie*. 3. vyd., rozš. Brno: Host, 2017. ISBN 978-80-7577-040-0.

5/6 Práce s fotografiemi

Kniha neobsahuje kromě typografie jiné prvky než fotografické reprodukce. O to citlivěji jsem se s nimi snažil nakládat. Nutností byla úprava v rámci lepší čitelnosti (kontrast, jas, atd.) a srovnání zkreslení objektivem (vyrovnání vertikálních linií¹¹).

Aby velké množství snímků nepůsobilo monotónně a nazačalo čtenáře po prvních pár stránkách nudit, sázel jsem je do velmi volné mřížky. Střídají se různé formáty, uspořádání, pozice a velikost fotografií. Zajímavým prvkem se stal princip vzájemného prolínání snímků. Objevuje se napříč celou knihou, avšak největší opodstatnění má v kapitole „Tehdy a tam, teď a tady“. Prolnutí fotografií zde vytváří vizuálně poutavé surrealistické spojení historie a současnosti. Vznikají zajímavé momenty, kde například není na první pohled jasné, do které fotografie zkoumaný prvek patří¹². Tento princip není prvoplánový, symbolizuje provázanost minulosti se současností. Poskytuje čtenáři prostor pro hledání dalších významů, je pro něj vizuální hrou.

11 Příloha č. 7 – Úprava fotografií

12 Příloha č. 8 – Prolínání fotografií

5/7 Název knihy a obálka

V předešlém textu se ani jednou nedočetete o názvu knihy. Neměl jsem o něm jasno až do úplného konce. Spolu s obálkou jsem ho tvořil jako poslední. Kniha je svým tématem i zpracováním surová a drsná. Hledal jsem tomu ekvivalentní jednoslovný název, do kterého by se dal příběh vizuálně zpracovat. Napadl mě německý název města – Brůx. Němčina zde má své opodstatnění. V Mostě, sudetském městě, totiž před válkou žila většina německého obyvatelstva. Například v roce 1921 se k německé národnosti hlásilo sedmnáct tisíc z celkových osmadvaceti tisíc obyvatel¹³.

I obálka se snaží vyjádřit obsah knihy. Nekompromisní práce s typografií, kdy název přetéká přes hřbet, ukazuje nešetrné nakládání s městem samotným. Ve slově Brůx jsem navíc objevil další význam. Symbol křížku místo litery „x“ může znamenat konec, vymazání nebo místo, kde je zakopán v zemi poklad. Kniha končí stejně, jako začala. Jen místo německého jména na konci uvádím české – Most. I zde jsem našel způsob, jak typograficky vyjádřit zkázu města, kdy místo litery „t“ na konci využívám symbol křížku¹⁴.

13 *Statistický lexikon obcí v Republice československé 1921*. Díl I. Země Česká. Praha : Orbis, 1924. 598 s. S. 219.

14 Příloha č. 9 – Symbol kříže

5/8 Plakáty

Jako doprovodný materiál ke knize vznikly dva plakáty. První¹⁵ zastupuje původní staré město, druhý¹⁶ naopak novou zástavbu. Zatímco kniha má především obsahovou hodnotu a jejím účelem je v první řadě poskytnout informaci, plakáty slouží k vyvolání zájmu o téma. Mohl jsem si v nich tedy dovolit více experimentovat a využít výtvarného potenciálu principu prolínání naplno. Prolnutím velkého počtu fotografií tak vzniká na první pohled jen chaotická a nečitelná změť snímků, při bližším pohledu¹⁷ lze však rozpoznat konkrétní místa starého a nového města. Některé fotografie jsou záměrně lépe čitelné, jiné vytváří pouze černé slitky. Plakáty vyjadřují pocit stísněnosti, nenávratného rozpadu, agrese a bezútěšnosti stejně tak, jak působí celý příběh Mostu.

Koláž fotografií doplňuje velký nápis „Brüx“ respektive „Most“ se stejnou typografickou hrou jako v knize a číslovka 1964, která značí rok, kdy se oficiálně a definitivně rozhodlo o osudu města. Krátký citát „Láska zahřeje, ale uhlí je uhlí.“ cynicky poukazuje na naprostý nezájem o vyšší hodnoty.

5/9 Pohlednice

Na stejném principu je založena i podoba pohlednic¹⁸. Minulost a současnost se na nich střetává prostřednictvím prolnutí dvojice snímků, které ukazují buď konkrétní místo, nebo má jejich spojení symbolický význam.

15 Příloha č. 14 – Plakát – Starý Most

16 Příloha č. 15 – Plakát – Nový Most

17 Příloha č. 16 – Plakáty detail

18 Příloha č. 17, 18 – Pohlednice

5/10 Brožura NE?

Během studia materiálu pro knihu jsem četl také kritické úryvky článků tehdejších autorů. Některé z nich byly opravdu zajímavé, ale vzhledem k mému konceptu se přímo do knihy nehodily. Vznikl tedy samostatný sborník textů¹⁹ shromažďující kritické názory novinářů, spisovatelů nebo umělců. Je smutné, ale zároveň udivující, jak přesně se některé jejich obavy naplnily.

„Možná, že za padesát let, tedy za dobu historicky nepříliš vzdálenou, se pozná, že to nestálo za to, protože uhlí se tam již těžít nebude a po jedné miliardě Kč zůstane pouze položka ve starém zápisu příjmů státního rozpočtu – nebo že tam toho uhlí vůbec tolik nebylo a nová výstavba a těžba se prodražily.“²⁰

Stejně tak, jak byla tehdejší kritika bezmocná a nicotná oproti síle komunistických rozhodnutí, působí i tato doprovodná brožura ve srovnání s hlavní publikací.

19 Příloha č. 19 – Brožura NE?

20 Město za 90 milionů tun, *Lidová demokracie*, 4. 4. 1970

6/ POPIS DÍLA

Autorská kniha Brůx popisuje nedávnou historii města Mostu, které bylo téměř celé srovnáno se zemí, aby byla umožněna těžba hnědého uhlí uloženého pod ním. Nezkoumá příliš do hloubky všechny příčiny a následky celé operace. Nepřináší definitivní rozřešení, zda bylo oprávněné či dokonce nutné zdemolovat historicky velice cenné město. Vysvětluje průběh procesu jazykem mladého obyvatele Mostu, který zároveň vyjadřuje svůj postoj k tématu.

První část knihy je rozdělena do šesti kapitol a popisuje historii Mostu od jeho počátků, přes demolici starého města, po výstavbu nového. Každá kapitola je uvedena autorovým textem a po něm následují dobové fotografie s popisky a roky pořízení. Druhá část se zabývá současnou podobou města a porovnává ji s minulostí. Děje se tak ve dvou rovinách. V první srovnává architekturu starého a nového Mostu. V té druhé vedle sebe staví snímky nového města pořízené v době jeho výstavby s fotografiemi z dneška. Třetí část patří rozhovoru s pamětníkem, autorovou babičkou, která má celou událost v živé paměti.

Knihy je určena především mladým obyvatelům Mostu. Ti, ač se jich téma bytostně týká, nemají ve velké většině představu, jak staré město vypadalo. Publikace slouží též jako memento pohnuté historii celého města a zároveň jako výstraha pro města další, která by mohl potkat podobný osud.

7/ TECHNOLOGICKÁ SPECIFIKA

K tvorbě knihy jsem využil softwaru společnosti Adobe. Fotografie jsem upravoval v programu Photoshop, základní návrhy layoutu jsem vypracoval v Illustratoru a pro sazbu knihy je nejvhodnější Indesign. Pracoval jsem v barevném modelu CMYK, který je určen pro tisk.

Rozměr stránky je 215 mm x 190 mm, orientace na šířku. Kniha je rozdělena na dvě části – starý Most a nový Most. Ty se odlišují použitým papírem. Pro část, která pojednává o starém městě, je použit zažloutlý recyklovaný papír o gramáži 135g, aby dokreslil atmosféru. V kontrastu s tím je použit polomatný bílý papír, rovněž gramáže 135g, pro nový Most.

Pro malý náklad se využívá digitálního tisku. Ideální by byl tisk offsetový, ale ten by byl neúměrně drahý. Kniha je svázána vazbou V2 s měkkou obálkou. Pro spojení listů do knižního bloku je využito lepidlo technologie PUR, které by mělo zajistit dostatečnou pevnost i při větším namáhání knihy. Obálku tvoří tvrdší karton s decentním reliéfem o gramáži 400 g s klopami dovnitř knihy pro lepší ochranu bloku.

8/ PŘÍNOS PRÁCE PRO DANÝ OBOR

Svou autorskou knihou jsem neobjevil nový kontinent, to nebyl můj cíl. Ani z hlediska oboru grafického designu, natož v oboru historie. Hezkých knih, které mají co říct, však není nikdy dost. A já doufám, že se mezi ně může má kniha zařadit. Jsem si vědom, že toto hodnotící hledisko je natolik subjektivní, že jednomu může přijít mé dílo dobré, druhému ne.

Nesnažil jsem se experimentovat a překračovat zažité hranice grafického designu. Šlo mi o to projít si podrobně celým procesem vzniku knihy od hledání správného námětu po její tisk a vazbu. Silnou stránku vidím především v komplexnosti a důslednosti mého procesu poznání a zpracování. Dále také v obsahové hodnotě, kterou kniha má. Proto si myslím, že skutečný přínos mělo mé putování především pro mě. Dozvěděl jsem se spoustu nových informací. Vydal se prozkoumat téma, které mě zajímalo už delší dobu. Diplomová práce mě od počátku bavila a doufám, že to na ní je znát.

Kniha bude mít zajisté přínos pro všechny, koho toto téma zajímá. Především pak pro obyvatele Mostu a jeho okolí. Shrnuji v ní to důležité, co se za posledních sto let v Mostě stalo. Těm, kteří tento příběh zažili na vlastní kůži, přinese nostalgii. Nám mladším alespoň poznání části vlastní historie.

9/ SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

9/1 Knižní a periodická literatura

- SPURNÝ, Matěj. *Most do budoucnosti: laboratoř socialistické modernity na severu Čech*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2016. ISBN 978-80-246-3332-9
- Hníková, Olga – Losos, Ludvík: *Odepsané město*. Mladá fronta, 21. 6. 1968.
- PECINA, Martin. *Knihy a typografie*. 3. vyd., rozš. Brno: Host, 2017. ISBN 978-80-7577-040-0.
- *Statistický lexikon obcí v Republice československé 1921*. Díl I. Země Česká. Praha : Orbis, 1924. 598 s. S. 219.
- Město za 90 milionů tun, *Lidová demokracie*, 4. 4. 1970

9/2 Internetové zdroje

- Historie města Mostu: *Most* [online]. Most: Magistrát města Mostu, ©2017 [cit. 23.04.2017]. Dostupné z: <http://www.mesto-most.cz/historie%2Dmesta%2Dmostu/d-3444/p1=51>
- *Město Most minulých a budoucích staletí* [online]. Marcela Čermáková, ©2016 [cit. 23.04.2017]. Dostupné z: <http://www.starymost.wz.cz/>

9/3 Televizní a rozhlasové vysílání

- Limity krajiny a limity těžby. In: *Nedej se* [televizní dokument]. ČT2 2. 4. 2017 10:55

10/ RESUMÉ

The topic of my diploma thesis is “Author’s book”. In this work I describe story of my hometown Most which was almost completely destroyed during the last century because of brown coal mining. The main reason I chose this topic is that though I spent most of my life in this city I had very limited knowledge how the original old city looked like.

The book is divided into three parts. First part is focused on the history of town which goes to the 12th century. It describes mostly the second half of the 20th century and the city’s evolution by primary sources as author’s texts and photos. It shows old, dilapidated city after The World War II, its demolition, coal mining and the construction of the new modernistic city carrying the same name just few kilometers away. The second part of the book consists of historical and current photos of important buildings, places and institutions (the main square, the train station, the court, etc.). Third part is an interview with my grandmother who lived through this whole story.

The most important graphic element is the photos intermingling. It symbolizes the mutual connection on the first sight two completely different cities. I connect them into one picture and create an intransigent comparison of history and present.

The book is replenished by other things like posters and postcards which repeat the motive of intermingling of history and presence. I also created another book which consists solely of quotations of period articles that criticized the demolition of the city. My intention was not to create a comprehensive encyclopedia of the city Most but to create a book for people like myself – for citizens of Most who know a little about their hometown history but they are seeking to learn more. This thesis is actually a record of my own seeking.

11/ SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1 – Starý Most

Příloha č. 2 – Dobové tiskoviny

Příloha č. 3 – Zkáza města

Příloha č. 4 – Nový Most

Příloha č. 5 – Třídění fotografií

Příloha č. 6 – Návrhy rozvržení

Příloha č. 7 – Úprava fotografií

Příloha č. 8 – Prolínání fotografií

Příloha č. 9 – Symbol kříže

Příloha č. 10 – Autorská kniha – obálka

Příloha č. 11 – Autorská kniha – ukázka dvojstran

Příloha č. 12 – Autorská kniha – ukázka dvojstran

Příloha č. 13 – Autorská kniha – ukázka dvojstran

Příloha č. 14 – Plakát – Starý Most

Příloha č. 15 – Plakát – Nový Most

Příloha č. 16 – Plakáty – detail

Příloha č. 17 – Pohlednice

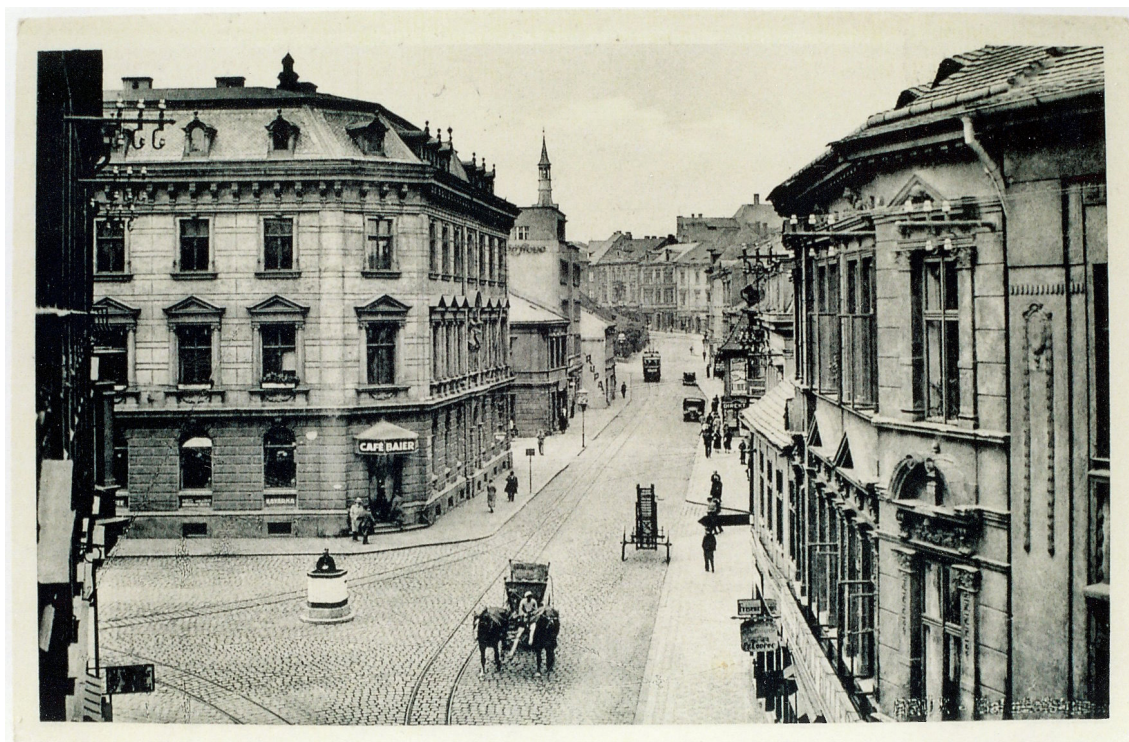
Příloha č. 18 – Pohlednice

Příloha č. 19 – Brožura NE?

Příloha č. 20 – Celá práce

Příloha č. 1

Starý Most

zdroj: Státní okresní archiv Most

Příloha č. 2

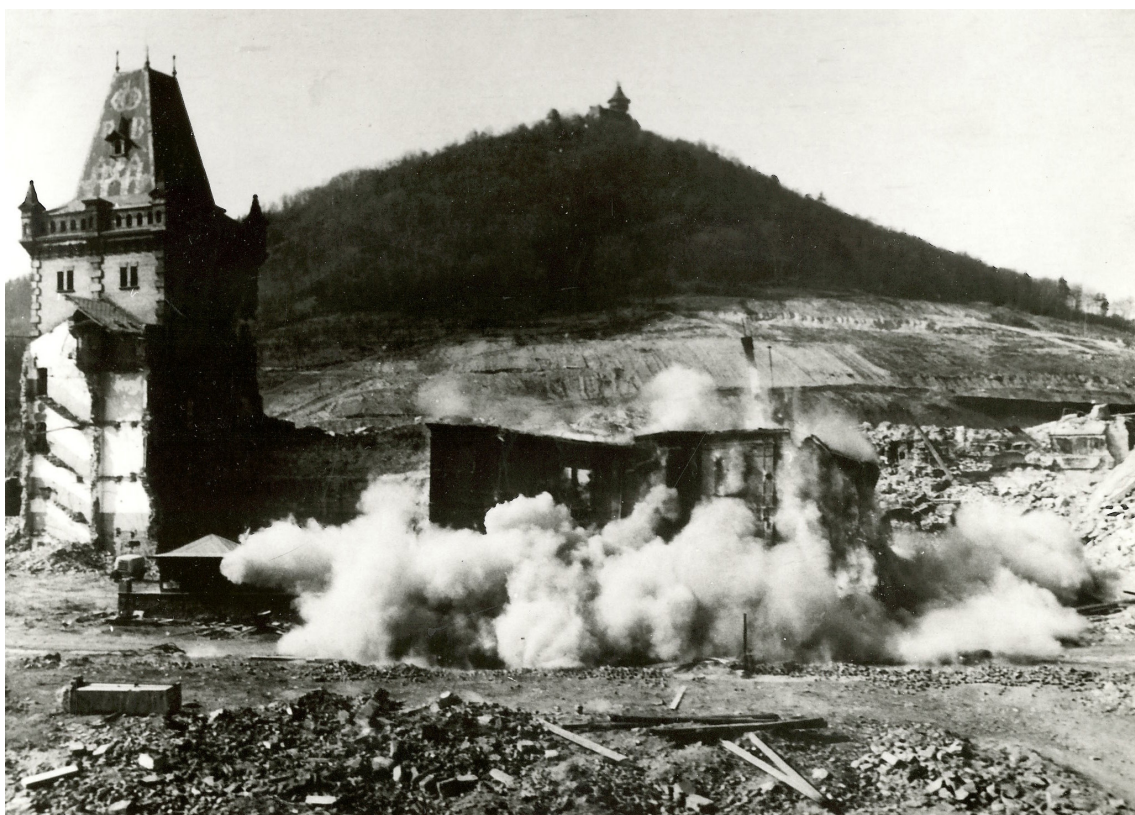
Dobové tiskoviny

zdroj: Státní okresní archiv Most

Příloha č. 3

Zkáza města

zdroj: Státní okresní archiv Most

Příloha č. 4

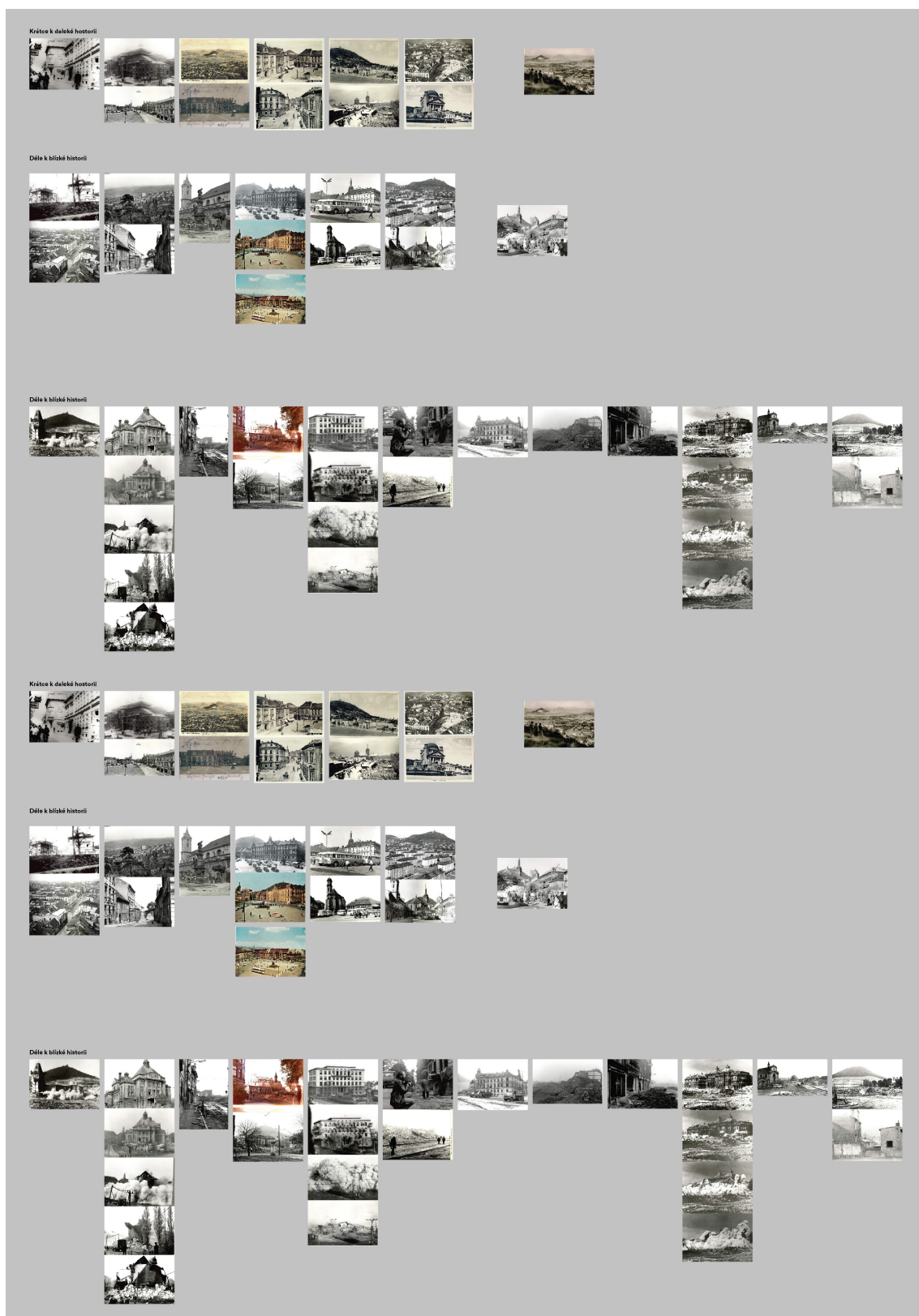
Nový Most

zdroj: Státní okresní archiv Most

Příloha č. 5

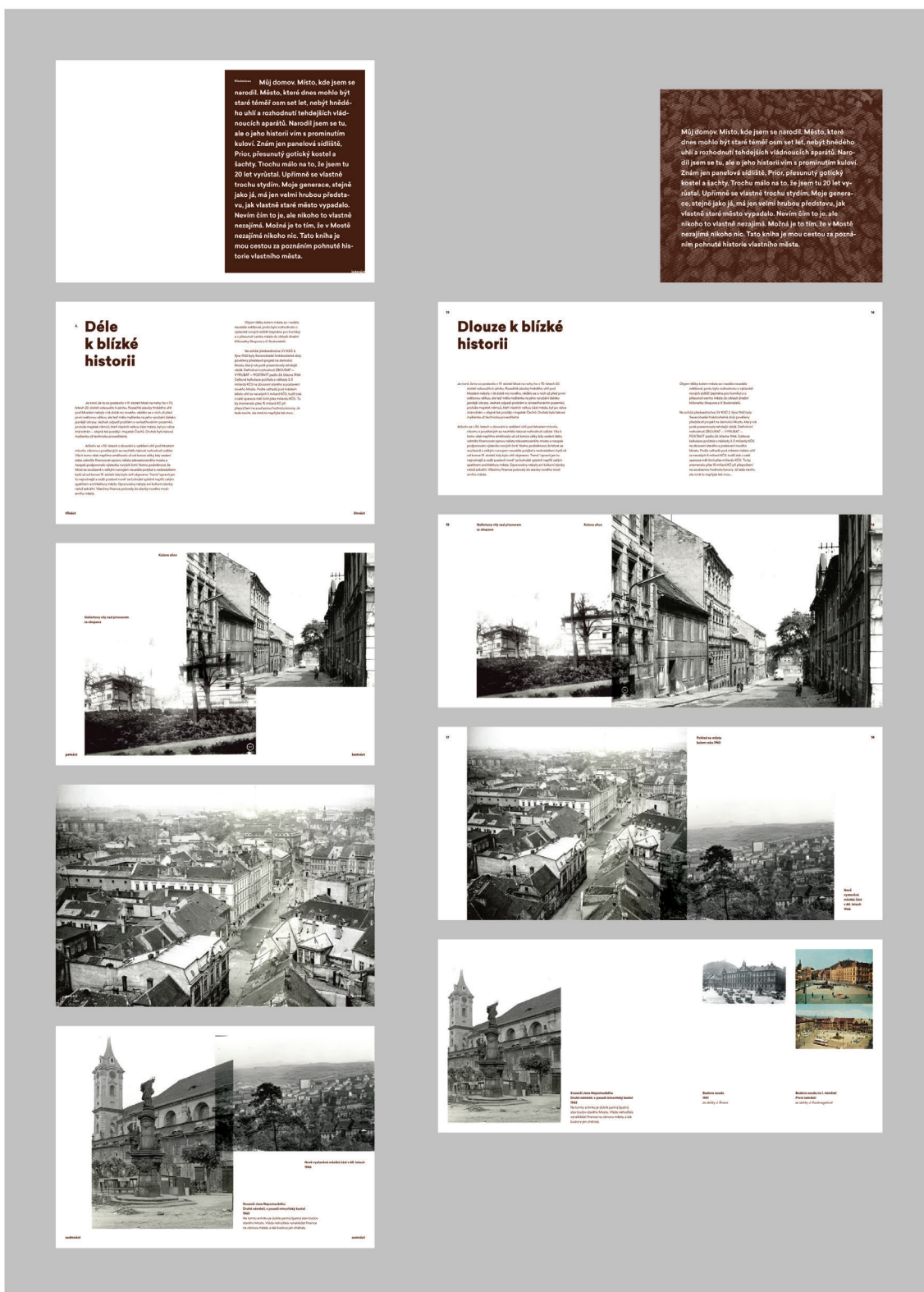
Třídění fotografií

zdroj: Vlastní tvorba

Příloha č. 6

Návrhy rozvržení

zdroj: Vlastní tvorba

Příloha č. 7

Úprava fotografií

zdroj: Vlastní tvorba

Příloha č. 8

Prolínání fotografií

zdroj: Vlastní tvorba

Příloha č. 9

Symbol kříže

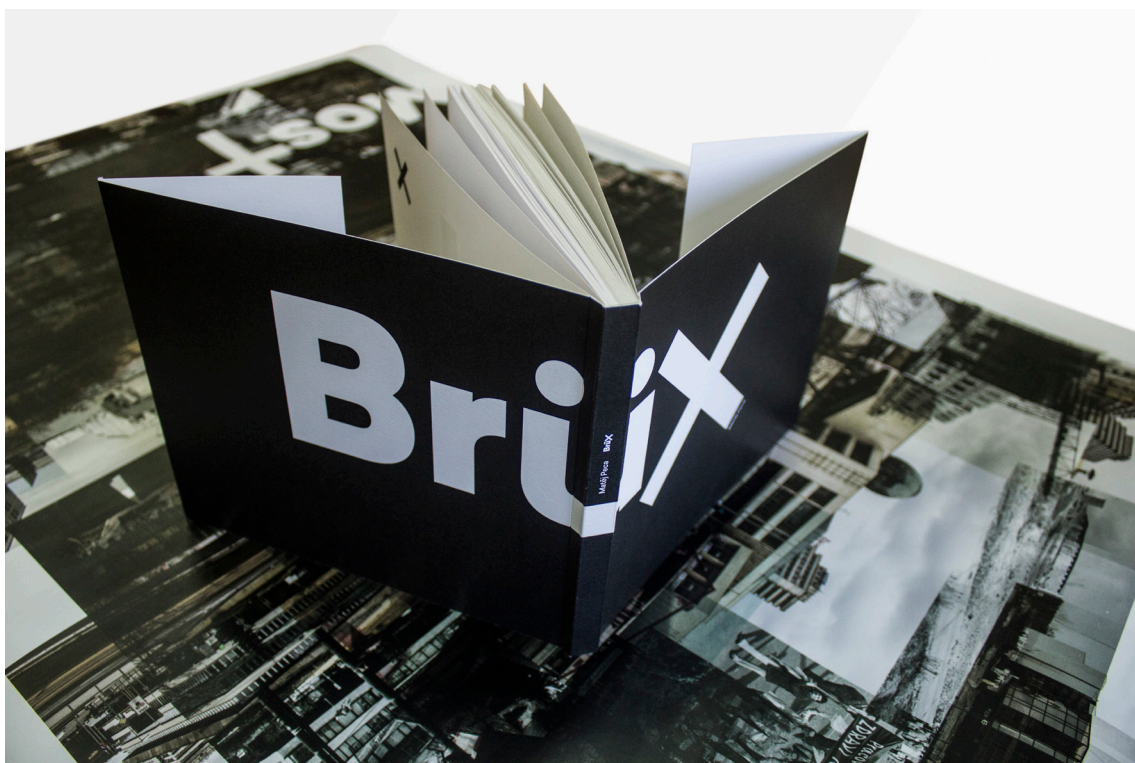
BrüX

Most+

zdroj: Vlastní tvorba

Příloha č. 10

Autorská kniha – obálka

zdroj: Vlastní tvorba

Příloha č. 11

Autorská kniha – ukázka dvojstran

zdroj: Vlastní tvorba

Příloha č. 12

Autorská kniha – ukázka dvojstran

zdroj: Vlastní tvorba

Příloha č. 13

Autorská kniha – ukázka dvojstran

zdroj: Vlastní tvorba

Příloha č. 14

Plakát – Starý Most

zdroj: Vlastní tvorba

Příloha č. 15

Plakát – Nový Most

zdroj: Vlastní tvorba

Příloha č. 16

Plakáty – detail

zdroj: Vlastní tvorba

Příloha č. 17

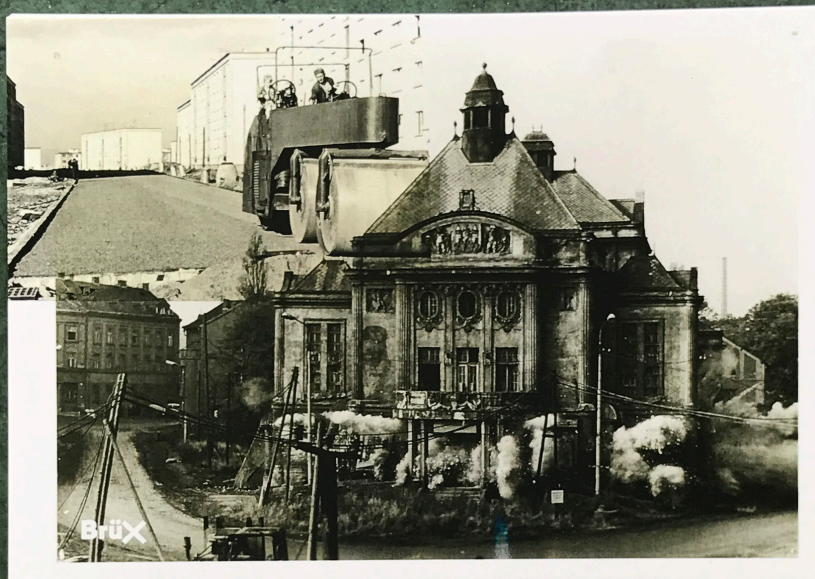
Pohlednice

zdroj: Vlastní tvorba

Příloha č. 18

Pohlednice

zdroj: Vlastní tvorba

Příloha č. 19

Brožura NE?

zdroj: Vlastní tvorba

Příloha č. 20

Celá práce – kniha, plakát, pohlednice, brožura

zdroj: Vlastní tvorba